

COP29 VƏ AZƏRBAYCANIN ALTERNATİV ENERJİ SİYASƏTİ

Gülnar İmamova

*Hacıqabul şəhər 4 saylı tam orta məktəb
email-gimamova22@gmail.com*

COP29 və ya Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyası üzrə (UNFCCC) Tərəflərin 29-cu Konfransı iqlim dəyişikliyi ilə bağlı aktual problemi həll etmək üçün dünya liderlərinin, siyasətçilərin, alimlərin, fəalların və maraqlı tərəflərin daha bir mühüm toplantısıdır. Hər il keçirilən COP görüşləri iqlim dəyişikliyinə azaldılmasına və onun təsirlərinə uyğunlaşmaya yönəlmiş tədbirləri müzakirə etmək və həyata keçirmək üçün ölkələrin bir araya gəlməsi üçün platforma rolunu oynayır.

2024-cü ildə keçirilməsi nəzərdə tutulan COP29 Azərbaycanın iqlim problemlərinin həllinə sadıqlığını və beynəlxalq iqlim siyasətinin formalaşdırılmasında artan rolunu vurğulayır. Avropa və Asiyanın qovşağında yerləşən Azərbaycan uzun müddətdir ki, zəngin mədəni irsi və strateji geosiyasi mövqeyi ilə tanınır. Bununla belə, son illərdə global iqlim arenasında fəal oyunçu kimi ortaya çıxdı. Neft hasil edən ölkə olmasına baxmayaraq, Azərbaycan dayanıqlı, aşağı karbonlu gələcəyə keçidin təcili zərurətindən xəbərdar olduğunu nümayiş etdirib [3]. Bu dəyişiklik onun iddialı iqlim hədəfləri və bərpa olunan enerji təşəbbüsləri ilə sübut olunur. Azərbaycanın beynəlxalq iqlim gündəliyinə diqqətəlayiq töhfələrindən biri də istixana qazı emissiyalarının azaldılmasına qoşulmasıdır. Enerji səmərəliliyinin artırılması və bərpa olunan enerji mənbələrinin genişləndirilməsi daxil olmaqla, müxtəlif siyasət və tədbirlərin həyata keçirilməsi yolu ilə Azərbaycan öz karbon izlərini əhəmiyyətli dərəcədə azaltmağı hədəfləyir. Azərbaycan COP29-da öz səylərini nümayiş etdirməklə və ən yaxşı təcrübələri bölüşməklə, digər xalqları dekarbonizasiyaya doğru öz keçidlərini sürətləndirməyə ruhlandırma bilər. Bundan başqa, Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyi etməsi Xəzər dənizi regionunun üzvləşdiyi ekoloji problemləri diqqətə çatdırmaq üçün unikal imkan təqdim edir. Dünyanın ən böyük daxili su hövzələrindən biri olan Xəzər dənizi çirklənməyə, yaşayış mühitinin deqradasiyasına və iqlimin yaratdığı dəyişikliklərə qarşı həssasdır. Global liderləri, alimləri və siyasətçiləri Bakıya çağırmaqla Azərbaycan bu ümumi ekoloji problemlərin həlli və regionda davamlı inkişafın təşviqi üzrə əməkdaşlığı inkişaf etdirə bilər. Bundan əlavə, ölkəmizin COP29-dakı rolu ətraf mühitə nəzarətdən kənara çıxaraq inklüzivliyin və dialoqun təşviqini əhatə edir. Şərqlə Qərb arasında körpü rolunu oynayan Azərbaycan müxtəlif maraqlı tərəflər arasında konstruktiv müzakirələrə və konsensusun yaradılmasına kömək etmək üçün yaxşı mövqeyə malikdir. Azərbaycanda COP29 iqlim dəyişikliyinə qarşı global mübarizədə mühüm məqamı təmsil edir. Artan təsir imkanlarından istifadə etməklə və davamlılığa sadıqlığını nümayiş etdirməklə Azərbaycan daha möhkəm və iqlimə davamlı gələcəyə doğru beynəlxalq səyləri gücləndirmək imkanı əldə edir. Əməkdaşlıq, innovasiya və həmrəylik vasitəsilə COP29 transformativ dəyişikliklər üçün katalizator rolunu oynaya bilər və respublikamız bu kritik konfransın nəticələrinin formalaşmasında mərkəzi rol oynayır.

Azərbaycan neft hasil edən ölkə olmasına baxmayaraq, iqlim dəyişikliyini azaltmaq, enerji təhlükəsizliyini artırmaq və davamlı inkişafı dəstəkləmək üçün enerji portfelinin şaxələndirilməsinin və alternativ enerji mənbələrinin tətbiqinin vacibliyini dərk etmişdir. Ölkə bərpa olunan enerjinin təşviqinə və qalıq yanacaqlardan asılılığın azaldılmasına yönəlmiş müxtəlif siyasət və təşəbbüslər həyata keçirmişdir [2]. Azərbaycan öz milli enerji strategiyasının bir hissəsi kimi bərpa olunan enerjinin tətbiqi üçün iddialı hədəflər qoyub. Ölkə hər bir bərpa olunan enerji mənbəyi üçün konkret hədəflər müəyyən edilməklə, ümumi enerji kompleksində bərpa olunan enerjinin payını artırmağı hədəfləyir. Bu hədəflər bərpa olunan enerji layihələrinin inkişafı üçün aydın yol xəritəsini təmin edir və sektorda siyasət qərarlarını istiqamətləndirir. Azərbaycan bərpa olunan enerjinin inkişafını dəstəkləmək üçün hərtərəfli qanunvericilik bazası yaratmışdır. Ölkə bərpa olunan enerji layihələri üçün təşviq və dəstək mexanizmlərini, o cümlədən əlavə tariflər, vergi güzəştləri və sadələşdirilmiş icazə prosedurlarını təmin edən qanunlar və qaydalar qəbul etmişdir. Bundan əlavə, Azərbaycan tənzimləmə prosesini sadələşdirmək və bərpa olunan enerjiyə investisiyalar üçün əlverişli mühit yaratmaq üçün islahatlar həyata keçirmişdir. Bərpa olunan enerji layihələrinə investisiyaları təşviq etmək üçün Azərbaycan bərpa olunan enerji istehsalçıları üçün uzunmüddətli gəlir axınına zəmanət verən əlavə tarifləri (FIT) və digər təşviq sxemlərini tətbiq etmişdir. FIT-lər bərpa olunan enerji mənbələrindən istehsal olunan elektrik enerjisi üçün sabit ödəniş təmin edərək, bərpa olunan enerji layihələrini maliyyə baxımından daha səmərəli və investorlar üçün cəlbedici edir. FIT-lərə əlavə olaraq, Azərbaycan bərpa olunan enerjinin inkişafını daha da stimullaşdırmaq üçün vergi güzəştləri, subsidiyalar və güzəştli kredit şərtləri kimi digər stimullar təklif edir. Azərbaycan il boyu bol günəş işığı ilə öyünür, bu da günəş enerjisini xüsusilə perspektivli bərpa olunan enerji mənbəyinə çevirir. Hökumət günəş enerjisi layihələrinin inkişafına, o cümlədən ictimai binalara, məktəblərə və xəstəxanalara günəş panellərinin quraşdırılmasını təşviq etmək üçün təşəbbüslər irəli sürüb [1]. Bundan əlavə, Azərbaycan ölkədə günəş enerjisi istehsalının mümkünlüyünü və miqyasını nümayiş etdirmək üçün günəş enerjisi parklarını və pilot layihələri tətbiq edib. Günəş enerjisi ilə yanaşı, respublikamız külək enerjisinin də potensialını təmiz və bərpa olunan enerji mənbəyi kimi tanımışdır. Ölkə külək təsərrüfatının inkişafı üçün uyğun yerlər müəyyən edib və külək enerjisindən istifadə etmək üçün layihələrə start verib. Azərbaycan özünün küləkli sahil bölgələrindən və daxili ərazilərdən istifadə etməklə öz külək enerjisi potensialından istifadə etmək və enerji kompleksini şaxələndirmək məqsədi daşıyır.

Ölkəmizdə mövcud su elektrik stansiyalarının, ölkənin elektrik enerjisi təchizatına əhəmiyyətli dərəcədə töhfə verən hidroenergetika istehsalının uzun bir tarixi var. Azərbaycan səmərəliliyi və potensialını artırmaq üçün hidroenergetika infrastrukturunun modernləşdirilməsinə və genişləndirilməsinə sərmayə qoymağa davam edir. Bundan əlavə, ölkə çaylarının enerji potensialından davamlı şəkildə istifadə etmək üçün kiçikmiqyaslı hidroenergetika layihələrinin inkişafını araşdırır. Azərbaycan bərpa olunan enerjinin inkişafı üçün beynəlxalq əməkdaşlıq və tərəfdaşlıqlarda fəal iştirak edir. Ölkə bərpa olunan enerji mənbələrinin yerləşdirilməsi üzrə maliyyələşdirmə, texniki yardım və ən yaxşı təcrübələrə çıxış əldə etmək üçün Beynəlxalq Bərpa Olunan Enerji Agentliyi (IRENA) və Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB) kimi beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edir.

Azərbaycanın alternativ enerji siyasəti onun bərpa olunan enerjini mənimsəməyə və daha dayanıqlı və ekoloji cəhətdən təmiz enerji sisteminə keçidə sadıqlıyını nümayiş etdirir. Dəstəkləyici qanunvericilik bazalarını, təşviq sxemlərini və strateji təşəbbüsləri həyata keçirməklə Azərbaycan bərpa olunan enerji potensialını açmaq, karbon emissiyalarını azaltmaq və davamlı enerji gələcəyi qurmaq məqsədi daşıyır.

Ədəbiyyat:

1. Durgun M.C. "Azərbaycan Ekonomisi: Enerji, Ticaret ve Yatırım Fırsatları", İstanbul, "Derin Yayınları", 2022, 364 s.
2. Yıldırım İ. "Azərbaycan Ekonomisi: Petrol Zenginliği, Bölgesel Yapı ve Ekonomik Kalkınma", Ankara, "Seçkin Yayıncılık", 2022, 300 s.
3. Yusifov A. "Azərbaycan'da Ekonomik Kalkınma ve Enerji Stratejisi", İstanbul, "Beta Basım Yayım Dağıtım", 2023, 387 s.